

ШЫН

№ 200 (13800)

1988 чылдың август 28, воскресенье

1925 чылда
тудулаачылык.

Өртөө
3 көпөк.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде

ӨСТҮРГЕН ДҮЖҮТТҮ ЧИДИРИГ ЧОКАЖААПАЛЫР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели «1988 чылдын дүжүтүнү ажаалдаан хандырып, талазы-биле немелде хемчеглер дугайында» доктаалыг түзүп алган.

Тыва АССР-ниң Агропродүктүрүмкомитетинде (иш Аб-рамов), тараа болбаарында кылдыр болгаш тараа хулу-алыр бүдүрүгелериниң бүдү-рүгө каттыжымшыкыны (иш Невский), республиканын хе-регедекчилер ичинде, «Тыва автоотрас» катты-жымшыкыны, РСФСР-ниң Нефтепродукттар курму-ну Тыва эргелегинде, Тыва-нын электри четкилеринде, Стандарттар болгаш хемчег-шик каттыжымшыкыны, Тыва-нын техникалык каттыжым-шыкыны, Калык камгала, Са-дыг, Улус өрөөнү, Культура министрстволарында, рай-кушкарларга, районнарда агропродүктүрүм каттыжым-шыкына, советтарын удуручу-чуларын болгаш дүжүт ажаалдаанга хамаарылаачы өске-даа организацияларга дүжүт ажаалдаанга хамаары-лаачы талазы-биле дараазында немелде хемчеглери аң Чору-дары доктаган:

1988 чылдын сентябрь 1-ге чедир дүжүт ажаар бүгү ма-шиналарын белектерин буру-ну-биле доозар, ажаал-аңы бүрүгүн өлөрүм комиссия хулу-ал, ажаал-аңы кыргыны дугайында чопуурадак бээр. Ажаалда аргаттарын белек мергежилди медалы-лар-биле четкелдер, олар-нын ажалын колауулаа ийи эчелгилер кылдыр организа-таар. Ажаалда машиналарын-нын техниктиг хайгааралыг, септелгилер, техниканын айымда чок чорууну дүрүм-верин сатып, ийи-шаада ша-дыкны чорударын хандырып, дүжүтү ажаал алыр, белек-те пункттарын болгаш шыгжаар черлерде сөөктүр-үк, келээ ажал-аңы продук-турларын чидирин болду-ру.

бас дээш складтарын, пая-ларын, докка шыгжаар чер-лерин сөөктөр, автомобиль-нин кузовтарын, прицептерин белиндир, тырып, тараа ком-байнларын терметкациязын чорулар; мал чеминиң курлавырын көмүскер сорулга-биле са-аңы тараа ажаалдаан-биле дөңгө бөлөр, анда доктаамал ажаалдар эвеноларын тургу-зуп, ажаалга черек машина-техника-биле четкелдер; ажаалдаан техниктиг комплекстериниң, бригада бол-гаш өт-бүлө керээзиниң үн-дизинге техниканы ажаалда үезинде ажаалдаан мур-накчы аргаларын советтарга, ажаалдага кирип турар бу-дүрүгелерге, организациялар-га иептердир, күш-ажылдын эң белек бүдүрүчүдүүн чед-дир алыр дээш механизатор-ларын болгаш чолочуларын аразында социалисттиг ча-рыкты дээштик кылдыр орта-нистаар, ажаалда машина-ларын, транспорттун де-ригелериниң күчүн дозуу-биле ажаалдаан чедип алыр; тараа култураларын бол-гаш картофтарын үезинде белектерин, 1989 чылдын дү-жүтүн ажаалдаан үезин курлавырын тургузарын пая-ны контролду алыр; белектер организациялар-нын материал-техниктиг ба-разына ажаалда мурунда сеп-түр, күрүгө дүжүт ажаал-да болгаш ийи толарларын-нын бүгү хемчеглерин аң но-рулар; күрүгө тараа дүжүт а-нын планын ажаар күүсеткен дээш чүгүдө тергелдеги тех-никалык болгаш материалдыг курлавырын советтарга са-дарынын мергелдерин ажал-аңы бүрүгүнө дивалыр. Келээ ажал-аңы продукция-зын белектер алырын те-

зиюле ажал-аңын өргөдө-башкаарын чад экономик-тиг механизминин материал-дыг согууралынын аргаларын калбаа-биле ажаалдар; кинтиң немелде черле-ринге болгаш чога сазарно-га ажалда курлавырын тургузарын, хемчеглерин ажаал-аңын удуручула-ры алыр ужурут. Ол сору-лга-биле ногаа шыгжамла-рын, сава аймаан белектер, ногаа болбаарларын хемчег-лерин ажалын ийи эчелгилер кылдыр организа-таар; дүжүт ажаалдаанга ажал-даар техниканы ажалын сок-саал чогуу хандырып сорулга-биле кызыр-чаар материал-дарын ай санында советтар-га сөөктүрүчү графини тургузар; дүжүт ажаалдаанга үе-зинде көзгө электри энер-гиязы-биле хандырылган бүдүрүлгилер болурун дем-чеглерин алыр; тараа сөөктөр оруктарын байдалын экижидер, ажал-аңы иштин оруктарын ажал-аңыларын чыгы-би-ле оларын буттарын акы-ла-хемчеглерин күзө-биле экижидер; дүжүт ажаалдаанга кир-жир кижилерин ажал-даанга болгаш дымшаны-рында таарымчалыг бүгү ба-далды тургузуп, хову турла-ларын тынамчалыг белектер, азы-чем, амилдирал-культура, өмчү хандырылган тала-зы-биле таарымчалыг бай-далды тургузар.

Тыва АССР-ниң Министр-лер Чөвүлелин доктаалыг дүжүт ажаалдаанга ажал-даар кижилерин ажал-аңы-ларын дугайында тайылбыр-ларын республика солунга-рында өрөөрлөр, дүжүт ажаалдаанга студенттерин, сорууруларын, бүдүрүгө чер-лерин ажалыннардын таара турарын дугайында дээш дүжүт ажаалдаан хандырып талазы-биле өске-даа хемчег-лерин аң чорударын айткан.

НОГААН АЖААЛДА

Мад чөмү белектериниң август 26-да медээзи (тонна)

районнар	1	2	3	4	5
Бай-Тайга	16,000	4355	27.2	677	15.4
Монгун-Тайга	3900	1025	26.3		
Барыш-Хемчик	16000	6510	40.7	3800	100
Өвүр	11900	4332	36.4		
Сүт-Хал	15,400	5137	33.3	2093	14.9
Чөөв-Хемчик	14,000	7611	54.4	6560	54.7
Улут-Хем	28,000	13556	48.4	4251	33.2
Талды	21,000	10701	50.9	19733	70.5
Бий-Хем	15,500	8938	57.7	11770	111
Току	7600	1486	19.5		
Каа-Хем	15,900	11143	70.1	15212	82.7
Тес-Хем	17,000	8863	52.1	1722	44.1
Эрзин	22,700	4243	18.6	643	16.9
Кызыл	19,100	9146	47.8	6471	99.5
Нити республика	224000	97046	43.3	73838	59.5

ТАЙЫЛБЫР: 1—ниити сипет плахи, 2—оңу күсеткен, 3—сигениң хуузу, 4—саалыңга сенаж, 5—хуузу.

СЕМИНАР БОЛГАН

Кызыл, СЭКП обкомунга, партия хооркомунга болгаш райкомнарнын ийги сек-ретарларын, партийжи орга-низастыг кидилтер эргелек-челериниң семинары болган. Ажаа партия организация-ларын өткөткөткө болгаш согулаларын, партияны рай-он болгаш хоорай организа-цияларын конференцияла-рын белектер эрттериниң талазы-биле чыга болган. Се-минарны СЭКП Тыва обком-ун ийги секретары Г. Н. Долгополов ажаалаш, үстүл-де айтырларга хамаарыштыр партия организацияларын согулаларында доктаган.

Партбөлүктө болгаш өс-е организацияларда өткөт-сө-гулаларын чорут турары-ны дугайында, а ол ышкан ту-тус районнарда белектер ажалдарын кичаар чоруу-ларын дугайында СЭКП Кызыл хооркомунга парт-жиргизмасын ажалдар кидилтер эргелекчиси Н. Т. Баскакова, «Тыва кобальт-комбинаттар паркомунун ин-структору С. Г. Полков, СЭКП Барыш-Хемчик райко-мунун партийжи-организастыг ажалдар кидилтер эрге-лекчиси А. Н. Бурундул, ол-да райкомун ийги сек-ретары В. Б. Петров, ИХМ-ниң политкидилтер инструктору А. А. Садовой, СЭКП Каа-Хем

(Бистип корр).

«Каа-Хем» хонур-лаш раз-резиниң коллектив беш чыл эгезинде тура күш-ажылдын бүдүрүчүлүүн бедилериниң пламын 104.8 хуу күсеткен. 1989 чылдын январьдан эгел-ден долу бот-оруга-чырыла болгаш бот-акчаланышкын аргалык шилчир бүдүрүл-гө камналга чурумун быжылаар талазы-биле чамдык ажалдар-ны кылып чорудуп турар. Чартык чылда 137 муң кило-ватт-шак электри энергиязын камнап алыр социалисттиг ху-лаага ажал күсеттинге — камнап алганы 150 муң кило-ватт-шак. Шахтёр хунунга тураскаат-кан социалисттиг чарыштын тилекчилерин толаралып, оларга хүндүлел бижиктерин, ажаа шаңнааларын тывыскап.

ЧУРУКТА: даг участогунуң начальниги, разрезте партия организациязынын секретары С. И. Ченгеловун өрүмчөп-чазыларда участокта чедип чыл ажаллап турар мурнакты ажалын С. П. Голыгин-биле сүмелчип турары. Ондар ОХЕМЧИКТИН фотоу.

Е. К. Лаптевке «Тыва АССР-нин алдарлыг тулугузу» хүндүлүг атты тыпсыр дугайында

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Шэф дузаамчызы көргүзүп, социал-культура ужу-дузалыг объектилерин ту-дарында ачы-халыкты дээш Күш-ажылды Кызыл Тук орденин № 5 «Мособл-туду» трестин бот-оруга-чырылап тулуг участогунуң начальниги Евгений Константи-нович Лаптевке «Тыва АССР-нин алдарлыг тулугузу» хүндүлүг атты тыпсыр. Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Ч. Д. ОНДАР.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Секретары В. КАЖИН-ООЛ.

Кызыл хоорай, 1988 чылдын август 22.

Р. А. Акчуринниң, В. М. Востряковту, П. В. Коноваловту Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Хүндүлел бижин-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Шэф дузаамчызы көргүзүп, социал-культура ужу-дузалыг объектилерин туза-рында киргеп үдү дээш Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Хүндүлел бижин-биле шаңнаары болза: Рафаил Аббасович Акчурин—Күш-ажылды Кызыл Тук орденин № 5 «Мособл-туду» трестин бот-оруга-чырылап тулуг участогунуң начальниги Владимир Михайлович Востряков — Күш-ажылды Кызыл Тук орденин № 5 «Мособл-туду» трестин бот-оруга-чырылап тулуг участогунуң ашчыны Петр Васильевич Коновалов—Күш-ажылды Кызыл Тук орденин № 5 «Мособл-туду» трестин бот-оруга-чырылап тулуг участогунуң бригадирин. Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Ч. Д. ОНДАР.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Секретары В. КАЖИН-ООЛ.

Кызыл хоорай, 1988 чылдын август 22.

АЖААЛДА АЖЫЛДАРЫ КАПСЫРЛАШКАН

УЛУСЧУ КОНТРОЛЬДУН БОЛГАН «ШЫННЫН» РЕЙДИЗ

Саргал, Хайрылгы, Улут-Ажымнык шөлдеринде та-раа быжып эгелзэн. СЭКП-нин XXV съездин аттыг, «Ленинчи орук», «Улут Октябрь» советтарын тараа, ажалдарын күженишкенин халас барбаар: чагай дүжүт каракты өртүп, саганадыр чалып чыдар. Хей күштү үндүрүп турган, ажаал өстүргөн хову сымас хоор сарыг кызыл-тас, арбай, суламы эң кыска хуусаада чидирг чокка кезип, бастырып, сөөктөр, пымгал алдыр ам тургустунган. Тараа шөлдерин, хову тургаларын, шаниларын, складтарын, анда киржир ма-шина-техниканы тынап көргөп, ажаал-аңы эвес чоруктуң өчкөзүр бот болгандан көрүп болур.

Ужур-чову бидилмес хон-вер «Ленинчи орук» советтук ховторазында эгелзэн. Кол агроном Валентин Сергеевич Штыров корреспондентке таарымчалыг селкидин дораян ааскетти: — Солун ажылдакчылары дузалыгтар ханыр бар эвес. Транспорт-биле хандырыл-май-лаз. — Машиналар бар, ажаал-дага белектерин дугайында билип алышкан чорур киж-ди ийи—дизилер, районныг улусчу комитетте комитеттин инспектору Валерий Максим-ович Хайдып менээ болчуп, паялганын агрономун оожур-тамы кагам.

— Тараажынын ажалы ка-жан кала белек ийи—дизилер кол агроном дүжүттеги кы-нын каапан аянын арай чажы-быксап, солунун атынга кел-сек хөректенип олзургат, түпүр ажалдаан келди. — Шанымыс булай дээш паялгатагы шүгүм-чүткеттикс. Көпчөк бээр сеп-тер ийи—дизилер. Септеге ам-даа чедир кылдырмаган.

Саргал-Ажымга чыттыр кес-тирген чокка-таарыан басты-рып ажал турган Фатей До-лгановтуң эвенолуга орук ара ужураштыныс Андрей Дрес-вянниковтуң башкарган ком-байны урелишканын таарыш-

Бо ажаалда оң дөңгө дөрт дугаар күзү-дүр. «Ленинчи орук» советтук тын шыны. Повар Валентина Колосовна бригадир шаж эрге-лекчиси-биле кады Кулдушту-же хабепет чорут барганын дымчатты. Дал-оол Салык тараа кургадыр машинанык вентиляторун салган тур. Ажаал алышкын шуудай бер-гиче чедир ажаалдаанга сас-сары бузуп турар, амын-даа калган кылдарын бид-линес. Шанын денсиздери, амылаар, складтар нити ширбиң, аштаттылган. Шы-гжамларын дзындрларын үт-гү таар ага дымк. Оңу дү-дүр, кир-санын шымыг, ши-фет, тулуг материалдары чок Тараа аргыларынга эң бүдү-рүчүлүг чад техниканы тынап турган, шимчелдиктерин өртте-ди каан. Лотугу база ушту-ну чаштай бергенин ол ши-да, да он чыл чыгым электрлик-тер турар Василий Зымановский селкидинде кылды-лаа дү-дүрүгүн чокка бастыктай-дыр. Улут өртөк-биле сазып алган техника ажалдага кирбейи чыкмак үрелген.

Ам ол урелишкенин эс-терин, туружунда туралы кээш дүжүтүң селкидиниң дүзү-лап эрттеринге чалыс сас-сары Дал-оол Салык чот четки-лини турар. Тараа аргылар машиналарын ажаалдаанга электри шүгүмүңга кожар ка-бел уулазын чедипшес. Кол агроном хунуң кээ турга-да, ажалыг бүдүрүлгө ажал-даарга күзүлбөс. Чашпан-сиги холд ийи тарааны түгө ийи холд ийи ажалыг кестирип турар. Ол хирезинде бригада түзүлө комбайннар тараа чедир бышпаанынга сымалаап алгаш, ажаа тургу-лаар.

Уе башыназып көргөс-мизде эрелде болгай бо-леп, Мадыр-оол Салыг дүзү-лажы турган 20 ажал чыл механизатор стажыг Влади-мир Чаш-оол эжин шоода азрак чөмөл-дири: — Чедир септен албаан комбайнын ажаал-даан ачы кырыне эс ма-нааң түрүп бээр, хунуң бо-ларга үлө-хөрек булар боор бе.

Ол өртүгү, «Чайын—шанаа, кыжын—тергенин» дымчалыг септен алыр хөрек. Урелик демдерин ам чүшкүтүңгара чү-боор: үнелгү үе-шак, халас эртин түрүп бээр. «Бурунгар» советтук Ха-йрылгы хову-трактор бригада-зынын төвү, Шан эргелекчи-нин хулаагын чад күтүскөд кирпикен Серб Коновалов Монгун советтук механизатор Теректиг-Чоога деп черде арбайын чыттыр кезип кырыккенин дымчакташ, де-талыг транспорттору үрелген та-раа шуштуртар дүгө-хөрек-селдин чанынга ээртип кел-ди.

Четпес чүдүдери бо-лур ийи—дизил, ажаа турган эжи-чи-сасары Тараа Далгановтуң Дуулуң дүрүлгө илередиң, холуңда тулуп алган демир роликтү күрүскөтүл-дири. — Уузу, чар, калдыг-даа үт чок кылдыр бүдүрүп кылган роликтү-дүр бо. Ажал-лаан үңгө соонда ок-таттынар ол-ла. Боларын дузазы ажалк улу. Тарааны транспорттору дамчыштыр скла-дин чад дүжүлгө ажалыг эити. Даргаларыныс кайында-ла су-рагалаш тыппаан, шуут ча-дыккан.

Сарыг-Сенче ээл, Саргалды күдү чоруп оруушта, Шы-ровтук күзүвү күрт машина-ны каржым эрти. Ындыг тур-бүжө, туралда ажалыңнар суураа алап ажал алыр. Биле техниктиг ажаалдаан машина-ны сүтүжө кырып ужу-руга таарышкан. Кол аг-

роном, бригадир, шаң эрге-лекчиси машина кабыналарын-да олтурупкан доозуңгү орук-тук доозураан дээрже дү-дүштүлдүр шаң мынчаар дүн эрттерин талдып хуузындал-ооларын огулуг бүдүрүп, шим-челдик үлө-хөрү-лаа то-даргай бидилмес. Дамдыр-ган хөрекке хамаарылаан үденин-биле өскөртөс бол-за, ажаалдага белектер ам-даа доозулабай.

Долгановтар эвенолуга Ва-сильин Алдынын комбайн турбушаң, Дуугу тындала-ныс. Оңу ээл, шанын-ла, комбайнын ажаал-даан, үстү-нө манабайын манапшаан хөвөр. Бүдүн хунуң андаа туруушкунга таарышкан комбайн өртүрүп көргүзү-дүргө кичаар чедер?

Каа-хемчилер бо чылын 26,900 гектар шөлүн дүжү-дүр-бээр ажаал алыр. Амалында ажаа киржир 149 комбайн, 230 автомашина бар, СЭКП-ниң XXV съездин аттыг со-ваз кууску ажаал алышкы-на кирер 26 комбайнын, жат-каларын шүптүзүп бүрүң-би-ле септэн.

Эрткен чылын тайга элзеге үңгөн тарааның 2 муң ажал үдүрбээр ажаал ажалыг тур-да, хир ажаалч кырген. Ол бүтүлгө «Кызыл тук», «Улут Октябрь», «Ленинчи орук» советтар чогуур түмөл үн-дүрбээр, частыргалар катал-тамышаан, «Улут Октябрь» 20 комбайнын 7-чи белек эвес, «Ленинчи орукта» 23-түн 6-зы септелде. «Кызыл тук» чүлө чартык кезип төдөлүрүп үңкүргөн. Район мезээинде кирген 58 жат-кыч чүлө 36-зы ажаалдага киржир аргалы, Тараа аргы-

лаар 37 машиналарын 17-аян белекчип шүгүмүңда тур-гускан, «Улут Октябрь» Саргалда, «Кызыл тукту» Улут-Ажымга хову турла-ларын белектертенин.

Советтарын агрономдар четпес ажаалдап турар. Ажаал алышкынын ажалын паян-нары ам-даа тургустунаан. Дүжүт ажаалдаан аарын байдалда. Бир комбайнга 350 гектар шөл оонажып турар. Районкомунун шитирин бузгар механизаторлар чет-келерин чамдык күш-ажылды коллективтерин удуручула-ры күтүспейн турар. Чижээ, орук-септеге тулуг участо-гунаан Александр Киселевту «Бүр» советке атырар дээрже бузгарында даргазы Михаил Васильевич Хабаров удуураган.

Хайрылгынын Эзелинги деп черде «Ленинчи орук» совет 250 га арбай тараан. Оңу сы-ны кыска. Кыргы-кара холуң үңгөн. Черде ыңааш, кайла-да тараанын аразында чап-пан халу эрттир көвүлзэн. Бок-сиген, чашпан арбын болганын кезикелген 70.80 хуузу чыттыр кезер кылдыр көрүп турар.

Ажаал алышкын сипет ке-зилдиз, сенаж, сляос салыры ышкан чүгүдө ажаал-биле капырлашкан. Каа-Хемде ажаалдага белектерин дугайында чутулаалар көргөш, август 26-да СЭКП райкомунун бюрозунга чуталажыры-биле хуу атырыныч кырген таарымчалыг эвес.

Валерий ХАЙДЫП. Каа-Хем районун улуусчу контроль комитетинин ин-спектору. Даныс САЛЧАК. («Шынын» корр.).

СОҢНЕП ЭГЕЛЗЭН

Боттарыны өстүргөн дүжү-дүн Кызыл хоорайныкы база Каа-Хем районун херегел-чилеринге «Ленинчи орук» советтук ногаажылары сеп-неп эгелзэн, 100 га чере та-раан картофелерин дүжүдүн магазинерге чорудуп келген, 100 тонна ажал картофелди Кызылдын магазинерине киргеп. Районун херегел-чилер итингилерин магази-неринге 4 тонна ажал калу-таны, 2 тонна огурусти ду-жааган. Сарыг-Сенга ма-газинеринде итингилер немел-де черлеринде бо хүннерде картофел, огурус аймаа эл-бек.

Хоору ОЮН.

КЫЗЫЛ ХОУРАНЫН ЧУРТАКЧЫЛАРЫ-НЫН КИЧЭНГЕ-ИНИНГЕ

1988 чылдын сентябрь 30-де удузе депутаттарын Кызыл Советинин алдыг эсепчелер чыдылар. Чу-гаалажыр айтырлары: 1. СЭКП ТБ-нын ийи (1988 ч.) Плениумун негел-деринге дүштүр хоорай-нын аш-чем програмазын дугайында.

2. Чурталга коммунал ажал-аңы талазы-биле док-таамал комиссияны ажалы-нын дугайында. Саналдарын болгаш шүгүм-чүлелерин дараазында адрес-че чорудар: Кызыл хоорай, Кочетов куудуузу, 36 азы телефоннары — 2-34-78, 2-42-85.

АЖЫК-ЧАРЛЫГ ЧОКУТКУН ТЕЛЕФОНУ

1988 чылдын сентябрь 2-де удузе депутаттарын Кызыл хоорай Советинин куускомунун даргазын оонакчыны эш Владимир Игнатьевич Овдов-биле чур-талга болгаш бүдүрүлгөл-башынаары кыска белек-теринин айтырларынын талазы-биле 2-29-66 теле-фонч ламичтир дүртү-биле чугалажып болур.

«ШЫН» СОЛУН-НУН «КУШ-АЖЫЛ-ЧЫ АЛАДЫР» тугун бөгүн Каа-Хем районун «Ленинчи орук» совет-хоуунун бир дугаар салбырында Михаил Ситниковтун уауртка-нын сикеничлер эвено-зунга тураскаадып кө-дүргөн.

5 кижиден тургус-тунган механизастат-тынган бо эвено 477 тонна сипен белектер-рин хулаангаш, 870 тонна чедирин, бердин-ген даалганы барык ийи катап ажал күүс-дип турары ол. Эрес-кежээ механизаторлар сипен кезилдезин улам-чылашыаан.

Эр-хейлер! Нити-нин малынга быжыг-чем-сууруну тургузар дээш дүн-хүн чок тур-жуулунар!

